Список использованных источников:

1. И. Г.Алиев. Социально – экономические проблемы обеспечения устойчивого развития аграрной области в условиях глобализации. Баку, 2008.
2. И. Г.Алиев, С.Ахмедов. Экономика. Баку, 2011.
3. М. Г.Мусаев. Экономические проблемы интенсивного развития в аграрной области. Баку, 2007.
4. И. Г. Алиев. Национальная экономика и проблемы развития аграрной области. Баку, 2006.

Рецензент – к.е.н., професор Аранчій В.І.

УДК:631.15/16:681.518:004

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ І ТЕХНОЛОГІЙ

Злосчастьєв А.П., к.т.н., доцент; Протас Н.М., к.с.-г.н, доцент; Злосчастьєва Т.А., асистент

Полтавська державна аграрна академія

Досліджено економічну природу і сутнісні характеристики інформаційних систем підприємства та організації як об'єкта управління, удосконалено класифікацію інформаційних систем. Розроблено механізм удосконалення управління інформаційними системами і технологіями, який враховує структуру технологічного забезпечення інформаційних систем та сприяє реалізації системного підходу до управління інформаційними системами і технологіями.

The economic nature and essential characteristics of information systems of companies and organizations as facility management, improved classification of information systems. The mechanism of improvement of management information systems and technologies, taking into account the structure of technological information systems and facilitate the implementation of a systematic approach to the management of information systems and technologies.

Поставко проблеми. Ефективне використання інформаційних систем є індикатором адаптаційної здібності і дозволяє розробляти та реалізовувати гнучку стратегію розвитку управління підприємством та організацією. На сьогодні сучасні інформаційні системи здатні не тільки цілком задовольнити вимоги виробничих систем, але й виступають важливою передумовою їхнього розвитку. Світовий досвід розвитку сфери комп'ютерних технологій та інформаційних систем за останні роки свідчить про істотне підвищення темпів їх розвитку порівняно з темпами розвитку виробничої сфери. Високі темпи впровадження інформаційних технологій сприяють росту кількості обчислювальної техніки, яка використовується у виробничо-господарчій діяльності підприємств усіх галузей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню сутності, властивостей та економічних аспектів використання інформаційних систем приділяється багато уваги з боку зарубіжних та вітчизняних вчених, серед яких О.В. Алексєєв, В.Н. Амітан, І.О. Александров, О.Г. Білорус, Л.С. Вінарік, Н. Вінер, М.П. Войнаренко, В.М. Глушков, К. Єрроу, В.Є. Козак, О.В. Костров, Ю.М.Канигін, М.М. Лепа, В.В. Лук'янова, М.Г. Монастирецький, О.О. Орлов, Г. Панченко, О.Л. Реут, М. Спенс, П. Страссман, Дж. Стиглиц, В.Ф. Ситник, О.М. Щедрін, Дж. Эйкерлоф. Проте проблеми оцінки економіч-

ної ефективності та управління використанням інформаційних систем і технологій потребують подальшого розвитку та розробки методології управління з урахуванням специфіки об’єктів ринкових відносин та сучасного стану інформаційного забезпечення систем управління.

Поставко завдання. Метою дослідження є розробка механізму удосконалення управління інформаційними системами і технологіями підприємств, спрямованого на підвищення ефективності прийняття та реалізації управлінських рішень, створення методів кількісної оцінки результативності формування та використання інформаційних систем, визначення механізмів впливу на їх ефективність в умовах застосування автоматизованих інформаційних систем.

Виклад основного матеріалу дослідження. Високі темпи розвитку інформаційних технологій вимагають зростання кількості обчислювальної техніки, яка використовується у виробничо-господарській діяльності підприємств усіх галузей, що підтверджується даними Державного комітету статистики. Поширення інформаційних технологій підвищує вплив інформаційного забезпечення на діяльність підприємств, що призводить до формування системи управління інформаційними системами і технологіями. Визначення інформаційних систем як економічної категорії сприяє розвитку теорії управління системами і технологіями виробництва.

В ході дослідження складу інформаційних систем та підходів до їх визначення, як економічної категорії, встановлено необхідність використання двох підходів до сутності даної категорії, які містять технічну та економічну складові. Як технічна категорія інформаційні ресурси представляють сукупність інформаційних об'єктів, відображених у знаковій формі на матеріальних носіях, що містять інформацію про події та процеси реального світу. Інформаційні ресурси можуть бути представлені документами і масивами документів як у паперових інформаційних системах, так і в автоматизованих інформаційних системах, базами і банками даних, файлами, директоріями та іншими інформаційними об'єктами. Як економічна категорія *інформаційні ресурси* являють собою відокремлені знання людини про процеси або явища, представлені у формалізованому виді та відображені на твердому носії, застосування яких сприяє утворенню вартості продуктів та послуг [1].

Досліджено властивості інформаційних систем, систематизовано підходи до класифікації інформації та інформаційних систем. Удосконалено наукову класифікацію інформаційних систем з урахуванням економічних аспектів їх формування, зберігання, розповсюдження та використання (рис. 1). Запропонована класифікація дозволяє враховувати ринкові, управлінські та юридичні аспекти управління інформаційними системами і технологіями на різних рівнях управління.

Управління інформаційними системами і технологіями спрямоване на підвищення якості управління підприємством взагалі, тому показники ефективності їх формування та використання мають бути інтегрованими в систему управління підприємством на всіх рівнях прийняття рішень, що викликає необхідність розробки методики оцінки ефективності та обліку наявних та потенційно необхідних інформаційних систем. Відсутність кількісної оцінки інформаційних систем ускладнює створення системи управління.

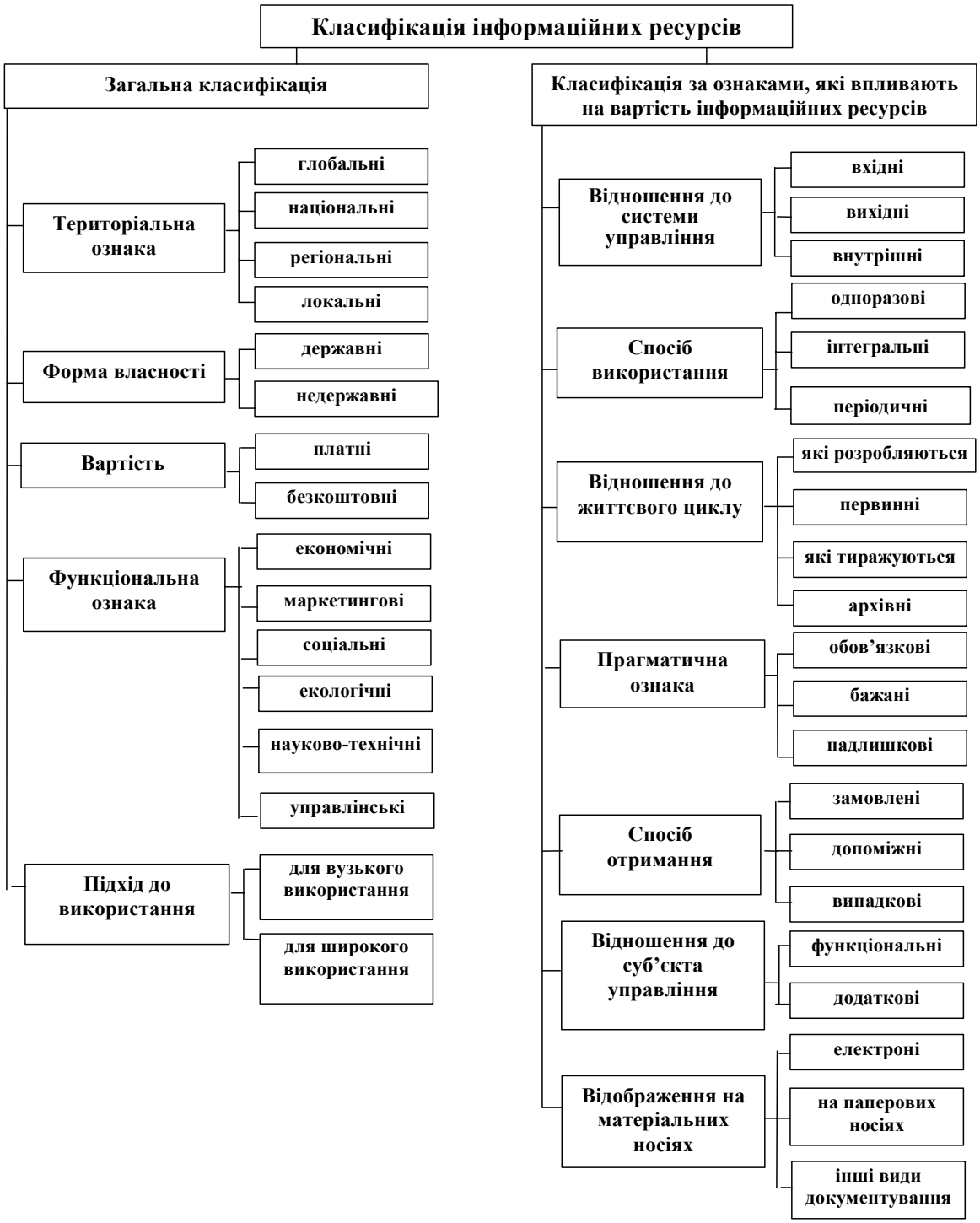

Рис. 1. Класифікація інформаційних систем [2]

На основі аналізу складу показників, які характеризують інформатизацію на підприємствах та організаціях, відзначено відсутність достатньої кількості показників для відображення загальних процесів розвитку та впровадження інформаційних технологій. У системі державного статистичного обліку України не застосовуються показники, які характеризують наявність та використання інформаційних систем, що вимагає розробки методики оцінки використання інформаційних систем на підприємствах.

Концептуальні засади управління інформаційними системами і технологіями на підприємстві та концептуальну модель управління, яка враховує

взаємодію керованої та керівної систем, на основі механізму управління інформаційними системами і технологіями. є підсистеми фінансування, організації управління та інформаційна система. Керівна система містить механізм впливу на ефективність інформаційних систем, інформаційне забезпечення системи управління інформаційними системами і технологіями, систему аналітичних методів та моделей аналізу формування та використання інформаційних систем підприємства. Створено схема удосконалення управління інформаційними системами і технологіями з урахуванням особливостей сучасних умов ефективного управління підприємством (рис. 2) [3].

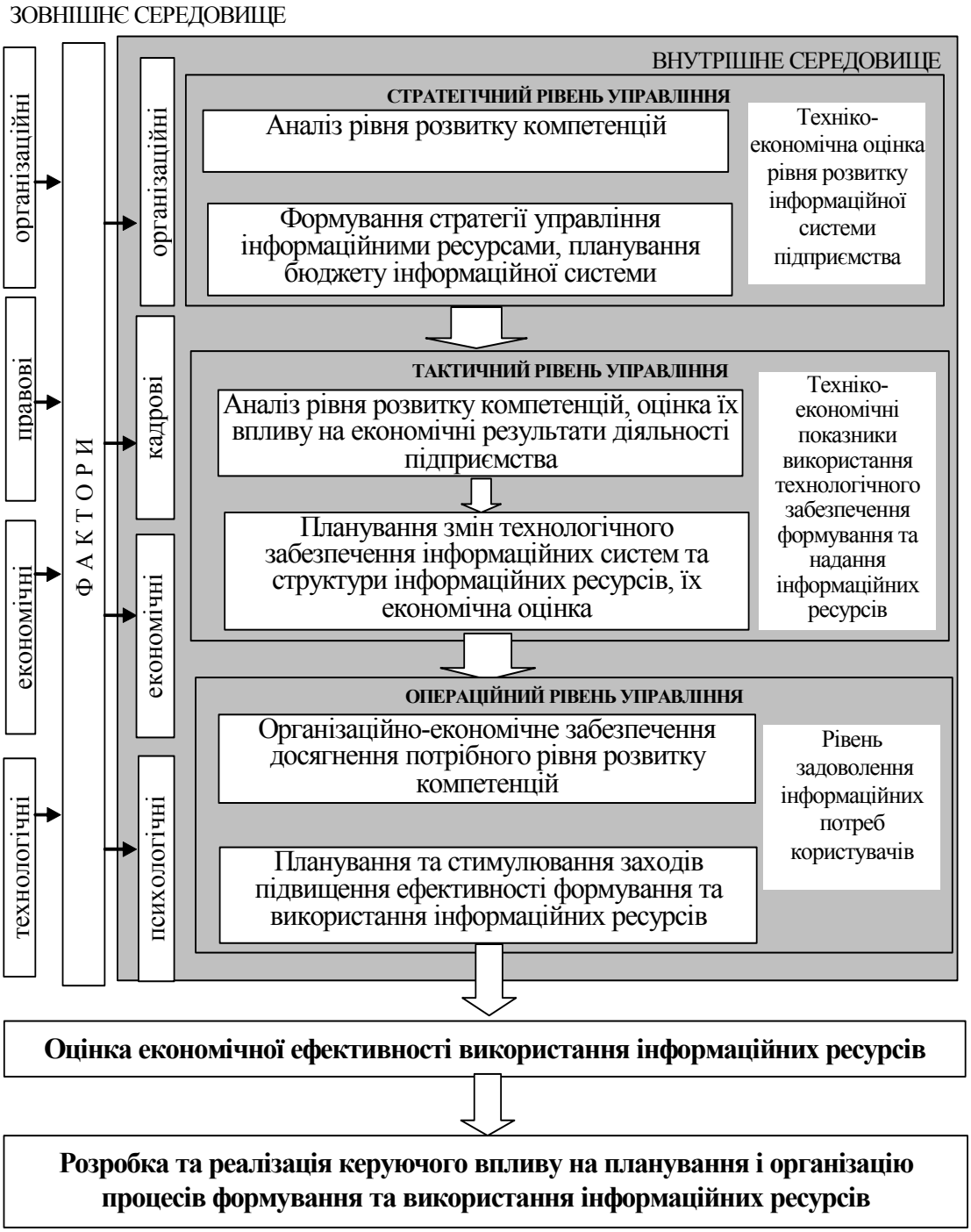

Рис. 2. Схема удосконалення управління інформаційними системами і технологіями підприємства та організації

Ефективність формування та використання інформаційних систем обумовлюють економічні, кадрові, організаційні, правові, технологічні та психологічні фактори, вплив яких слід враховувати в процесі управління інформаційними системами і технологіями підприємств.

Показники, які можуть бути використані для оцінювання процесів формування і використання інформаційних систем, можна поділити на чотири групи: показники, які відображають технологічну забезпеченість інформаційних систем; показники, які характеризують фінансові аспекти забезпечення процесів формування і використання інформаційних систем; показники, які характеризують внутрішні процеси забезпечення інформаційної підтримки фахівців підприємства; показники забезпеченості кадрами (з урахуванням фахівців у галузі інформаційних систем та користувачів).

Інформаційну систему підприємства характеризують такі компетенції: кадри (персонал супроводу та розвитку інформаційної системи і користувачі), технічне і програмне забезпечення, витрати на розвиток, підходи до обробки і збереження інформації, система управління, ключові процеси інформаційної системи і підприємства.

Для визначення кількісного показника рівня розвитку інформаційної системи підприємства розроблена шкала еволюції, що заснована на дев'ятьох зазначених параметрах. Визначення рівня зрілості здійснюється за формулою [4]:

$$U^t = \frac{\sum_{j=1}^{m} S_j \sum_{i=1}^{n} a_i^{tx} \cdot K_{ij}^t}{n \cdot m} \cdot 100, \qquad (1)$$

де U^t – рівень зрілості інформаційної системи; t – проміжок часу, для якого оцінюється рівень зрілості; S_j – номер j-й стадії, до якої належить сума компетенцій; m – кількість стадій для оцінки рівня розвитку інформаційної системи підприємства; K^t_{ij} – булева змінна, яка визначає відповідність i-ї компетенції j-й стадії.

На тактичному рівні управління для аналізу умов функціонування автоматизованої інформаційної системи рекомендується використовувати показники, що характеризують технічну і програмну забезпеченість фахівців підприємства та відбивають витрати на технічне, програмне та організаційне забезпечення інформаційної системи (табл. 1).

Висновки. Управління інформаційними системами і технологіями передбачає комплексну оцінку умов їхнього формування і використання в процесі управління підприємствами та організаціями. Результатом використання системи управління інформаційними системами і технологіями є розробка заходів щодо підвищення якісного рівня інформаційного забезпечення фахівців і керівників в умовах мінімізації витрачених систем. Розроблено організаційно-економічну модель планування розвитку системи управління інформаційним забезпеченням підприємств, у якій процеси управління структуровані з урахуванням методології планування у галузі створення та використання інформаційних систем.

Таблиця 1

Техніко-економічні показники функціонування інформаційної системи підприємства [5]

Показники	Формула розрахунку (одиниця виміру)	Характеристика
Частка витрат на відділ автоматизо-ваних систем управління (ВАСУ) в собівартості продукції	$ПВ_{ВАСУ} = \frac{В_{ВАСУ}}{СВ}$, де: ВВАСУ – витрати на ВАСУ; СВ – собівартість продукції.	Характеризує рівень фінансування сфери обробки інформації
Частка фонду оплати праці фахівців підрозділів сфери обробки інформації, у т.ч. працівників ВАСУ в загальному фонді оплати праці підприємства	$ПВ_{ФОП} = \frac{ФОП_{ВАСУ}}{ФОП}$, де: ПВФОП – питома вага фонду оплати праці працівників ВАСУ у загальному фонді оплати праці підприємства; ФОПВАСУ – фонд оплати праці працівників ВАСУ; ФОП - фонд оплати праці підприємства.	Характеризує кадрову політику в сфері обробки інформації, вимагає зіставлення з витратами на оплату праці і чисельністю фахівців ВАСУ й інших підрозділів, що забезпечують формування й обробку інформаційних систем
Середня вартість ПК	$СВ_{ПК} = \frac{В_{ПК}}{n}(\frac{грн.}{од.})$, де ВПК – балансова вартість ПК; n – Кількість ПК на підприємстві.	Характеризує середню балансову вартість ПК
Коефіцієнт завантаженості ПК (без обліку сервера)	$К_{ПК} = \frac{Ч}{n}(\frac{люд.}{од.})$, де Ч – кількість потенційних користувачів ПК на підприємстві.	Характеризує середню кількість функцій, інформаційне забезпечення яких реалізовано за допомогою одиниці ПК
Коефіцієнт забезпеченості користувачів ПК	$К_{заб} = \frac{n}{Ч}(\frac{од.}{люд.})$	Характеризує рівень доступу користувача до автоматизованих систем обробки інформації
Коефіцієнт завантаженості програмного забезпечення	$К_{ПО} = \frac{Ч}{КПЗ}(\frac{люд.}{од.})$, де КПЗ – кількість одиниць встановленого програмного забезпечення.	Характеризує забезпеченість користувача програмними продуктами, використовується з показниками, що характеризують забезпеченість ПК
Капіталомісткість програмного забезпечення одного ПК	$К_{ПК} = \frac{З_{ПЗ}}{n}(\frac{грн.}{од.})$, де ЗПЗ – витрати на програмне забезпечення, яке придбане у сторонніх організацій, або балансова вартість програмного забезпечення.	Характеризує відносні витрати на програмне забезпечення, яке придбане у сторонніх організацій
Капіталомісткість програмного забезпечення одного користувача	$К_{м} = \frac{З_{ПЗ}}{Ч}(\frac{грн.}{люд.})$	Характеризує середні витрати на програмне забезпечення для підтримки функцій одного користувача

На основі дослідження економічної сутності процесів формування та використання інформаційних систем підприємств та організацій удосконалено визначення економічної категорії «інформаційні ресурси» та класифікацію інформаційних систем. Визначено, що система управління функціональними інформаційними системами і технологіями підприємства складається з підсистеми управління інформаційними системами та підсистеми управління інформаційними системами і технологіями, для кожної з яких використовується індивідуальний підхід щодо прийняття управлінських рішень.

Визначено фактори, які впливають на ефективність формування, зберігання та використання інформаційних систем, враховано їх поділ на внутрішні, які належать до сфери управління підприємством, та зовнішні, які передбачають регулювання на макрорівні. Основними факторами зовнішнього середовища є організаційні, правові, економічні та технологічні. До факторів, управління якими належить до компетенції підприємства, належать економічні, організаційні, кадрові та психологічні. Доведено вплив ефективності діяльності підприємства на підходи до управління інформаційними системами.

За результатами дослідження підходів до оцінки ефективності застосування інформаційних систем і вартості інформаційних систем підприємств запропонована система показників використання інформаційних систем і інформаційних систем підприємства.

Список використаних джерел:

1. Інформаційні системи і технології на підприємствах: Конспект лекцій (для студентів і слухачів ФПО та ЗН спеціальності "Економіка підприємства") - Укл. В.М. Охріменко, Т.Б. Воронкова. – Харків: ХНАМГ, 2006.- 185 с.

2. Інформаційні системи в менеджменті: Навчальний посібник / [С.В.Глівенко, Є.В.Лапін, О.О.Павленко та ін.] –Суми: ВТД „Університетська книга”, 2005.

3. Клименко О.В. Інформаційні системи і технології в обліку. Навчальний посібник / О.В.Клименко.– К.: Центр учбової літератури, 2008.–320 с.

4. Литвин І. Інформаційні технології в економіці: Навч. посібник / І.Литвин.– Тернопіль: „Економічна думка”, 2001.– 296 с.

5. Швец И.Б., Буряк В.В. Оценка эффективности информационных систем в управлении информационными системами и технологиями // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: Економічна. – 2005. – Вип. 97. – С. 11-20.

Рецензент – д.е.н., доцент Писаренко В.В.

УДК 636.034(477) : 631.15/16

ФОРМУВАННЯ ОПТИМАЛЬНИХ УПРАВЛІНСЬКИХ МОДЕЛЕЙ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА

Копішинська О.П., к.ф.-м.н., доцент; Калініченко А.В., д.с.-г.н., професор; Бобир Ю.В., студентка

Полтавська державна аграрна академія

У статті проаналізовано причини низьких економічних показників галузі молочного скотарства в Україні та запропоновано комплекс стратегічних управлінських заходів, які б могли сприяти виведенню галузі з кризи.

The article analyzes the causes of poor economic performance of dairy farming industry in Ukraine and proposes a set of strategic management measures that could contribute to output the field of crisis.